

Olerkeriari buruz zerbait

Edozein literaturatan asko idatzi izan da olerkiari buruz; orrela egin eben greziarrak, orrela erromatarrak, eta orrela munduko izkuntza guztietan jardun daben idazleak. Beti ta edonun txalotua izan da olerkia, poesia, azal ta mamin eder jantzitako bertso panpiña.

Ainbat idazlek, euren urre-jarioz, gauza bitxiak esan izan dabez olerkiari buruz. Antxiña-antxiña baten, esaterako, Boccaccio'k (1313-75), onela iñoan: «Olerkia, jente ezjakiñak, gitxi-eritxi ta aintzat ez artua, berotasun gogor bat dozu, irakin aldi bat, billatze ezin-obera ta itzez naiz idatziz aurkitu dana adieraztera daroana; Jainkoarekiko irakin bero bat da, ta, nik uste dodanez, gogo edo adimen gitxiri emona. Doai bat da, ta doai arrigarria dalako, olerkariak beti izan dira gitxi ta bakanak. Irakite onen ondorenak, ba, gain-gaiñeko ta gurenak dira; bultz daragio adimenari, adierazteko, gurari bizira, asmo ta ideia bakanak, iñoiz entzun-bakoak oldoztu ta gogo emotera; eta, ausnartu ondoren, egokitasun eta ordena zeatz bikaiñean jarten ditu, oreturiko mamin ori itz eta esaera joriz edertu ta alegi-egiazko miesaz apaindurik...

«Eta poesi-irakin doaia artu dauan edonok, dagokion arazoa txarto bete ba'dagi, ez da nire eritxiz olerkari ona, ez dau txalorik merezi. Olerki-sastada edo zirkiñak, emon jakonaren adimena sakon be sakon astintzen dauanarren, ezta erreza goragarri litzateken ezer osotzea, pentsamentu ta ideiak burutzeko tresnak, akasdun, markets eta badaezpadakoak ba'dira; grama-

tika ta erretorikaz diñot au batez be, oneik ondo jakitea naitaezkoa da-ta.»

Eritxi askoren artean, ez dago txarto au. Gauza bi daukaguz berton: goiko doaia, argia ta indarra alde batetik; eta norberaren lana bestetik. Bear-bearra dozu au. Esanbide bat osotzera ezkerro, ez dogu oiñarritzat artu bear bitatik bat au, goi-argia edo lana; lana eta goi-argia baiño. Ertilaria aske da bere lanetan, dala poesia, dala beste edozein arte-lan. Ajedrez jokuaz bardintzen dau Stefan Zweig'ek olerkariaren askatasuna. Oltxo gaiñeko berrogetasei toki izkuntzaren berrogetamar edo irurogei milla itz bezela dira, zein sorgin-orraziaren koloreak lez. Eta ajedrezean bat bera be birritan egin barik ainbat eta ainbat joko egin daikezan legez, era bardiñean poesi-lanean be.

Artista guztiak —emen poetak— ezin geinkez eroan bide batetik zear. Au emendik joango da, ta bestea bestetik. Arek onako baldintzetan lan egingo, eta onek alakoetan, baiño bestelakoetan. Bakotxak dau bere era bakarra, lana sortu ta osotzeko; ber-berea dau era ori, eta berak bakarrik jarraitu bear dautso orri. Ez gaitez an ibilli, ba, Lizardi, Lauaxeta naiz Orixe baten antz-antzera idatzi naita. Bakotxak dau bere idazkera, bere ederkeria, bere bide berezia; ni noan neuretik eta zu zoaz zeuretik, eta zuk zeuri dagokizun lana burutuko duzu, eta nik neuri dagokidana.

Eta zelan jokatuko lana egikeran? Edo arte-lan bat aurrera eroan nai dozunean? Goi-argiari itxaron eta ak berotu ta zirkin dagiskunean, bakarrik idatzi, ala eroapen aundiaz argi orrek bultz eragitean naiz unez une lanari loturik jardun? Ona eredu bi: Wagner'ek goi-argitua zanean bakarrik idazten eban musikea, illabete luzeak ezer egin barik egonik; Bach'ek, osteria, egunero egunero idatzen eban zerbait; ari bat-batean datorkio indarra, goi-arnasa, eta oni iturri bateri lez dario arte-lanaren gozotasuna. Baiña, biak ditugu artista aundi.

Zeintzuk ete dira lan obeak, bat-batean osotzak ala geldiro egiñak eta egoari aundiz utsak arteztu ta leunduak? Batzuk, leenago eta orain be bai, Paul Valéry'k diñoskunez, euren lanak orraztu ta orraztu urteak emon oi dabez, gerorako lan bete ta oso-oso burutu nairik. Berak ez eban eder jokabide ori, baiña gero orretan ari izan zan. Au diño: «Luzaro bizi izan

neure poemaekin. Ia amar urtetan luzaroko ariketa izan da niretzat: egintza bat baiño geiago ariketa bat, emote bat baiño geiago iker-lana, neure eta neuk egindako buru-aztertze bat geiago, bai, erriarentzat egiña baiño».

Gauza bat erakutsi eutsozan Valéry'ri jokabide onek, baiña berau ez eban iñorentzat gura; ez naz iñor iñori kontsejuak emoteko, eta beste aldetik ez dot uste au ona danik ariñeketan bizi diran gazteentzat batez be, naste aundikoa ta gero illunekoa. «Illun-aldi ikaragarrian aurkitzen gara...» (*Le Cimetière marin*, sarreran).

Beraz, txukun idatzi bai, baiña ez zaitez geiegi nekatu bat-bateko lanak orraztuten.

Igotz